

Angst voor betutteling staat gezonde omgeving in de weg

Nederland leeft ongezond. Ruim de helft van de volwassenen heeft overgewicht en ruim vijftien procent obesitas (RTL Nieuws, 2024). Dan hebben we het nog niet eens gehad over problemen met vaperen, roken, gokken, stress, en zo verder. En die problematiek leeft, merkten we op de redactie: toen we met het thema ‘preventie’ aan de slag gingen, ontvingen we zo veel bijdragen dat we er twee themanummers mee konden vullen.

Het eerste themanummer ‘Preventief zorgbeleid’ – vorige maand verschenen – ging over het beter meewegen van de bredere baten van preventie. Dit tweede themanummer zoomt nader in op de rol van de leefomgeving bij onze gezondheid.

Van individuele leefstijl naar omgeving

De rol van die leefomgeving is groter dan we denken, laat Johannes Spinnewijn in deze ESB zien. Nemen we die leefomgeving goed mee in het onderzoek, dan blijkt bijvoorbeeld dat met name arme mensen sneller verouderen en jonger overlijden door hun sociaal-economische status en de fysieke omgeving waarin ze leven: in armere buurten kampt men meer met chronische stress en luchtvervuiling.

Carel-Peter van Erpecum, Sander van Zon, Ute Bültmann en Nynke Smidt laten bovendien zien dat fastfoodrestaurants in de buurt een rol spelen bij meer overgewicht in de Nederlandse bevolking, voornamelijk in kwetsbare buurten waar de fastfoodrestaurants in overvloed aanwezig zijn.

Terwijl de context dus bepalend is voor gezond gedrag, stellen Hans van Kippersluis Nathalie Dens, Georg Granic, Stefan Lipman, Kirsten Rohde en Joost Oude Groeniger vast dat veel van het huidige gezondheidsbeleid zich ofwel richt op het individu ofwel op de gehele populatie. Zij bepleiten meer aandacht voor de ongezonde context waarin mensen leven.

Regels voor bedrijven

Jochen Mierau en Luc Hagenaars zien hierbij een grotere rol voor de overheid, die haar rol als marktmeester beter moet oppakken en harder zou moeten ingrijpen op verdienmodellen die de volksgezondheid schaden.

Marcel Canoy deelt dezelfde zorgen als Mierau en Hagenaars, maar gelooft niet in hun oplossing van ‘dynamisch reguleren’, omdat de overheid hier niet goed toe in staat zal zijn. Hij beveelt daarom gedragsregels voor bedrijven aan in de vorm van open normen die zich richten op misleidende en agressieve praktijken, alsook op handelingen die in strijd zijn met de professionele toewijding.

Daarnaast moeten we, als we eenmaal regels hebben gesteld, ze ook handhaven. Elisa de Weerd, Hans van Kippersluis, Liying Zhang en Ruud Roodbeen laten zien dat het hier bij de hogere alcoholminimumleeftijd aan schort. Deze minimumleeftijd heeft nauwelijks bijgedragen aan de dalende trend van alcoholgebruik onder jongeren omdat jongeren toch manieren vinden om aan alcohol komen.

Ieders verantwoordelijkheid

Maar de grootste sta-in-de-weg voor preventiebeleid lijkt de angst voor betutteling. Zo schrijft *Telegraaf*-columniste Bina Ayar (2024) over de ‘tirannieke trekjes’ van preventie.

Ze stelt echter ook: “Niemand is tegen preventie, zolang eigen keuzes worden gerespecteerd.” Oké, maar hoe vrij zijn die keuzes nu eigenlijk als de supermarkt ons vooral laat kiezen tussen ongezonde rotzooi en iets minder ongezonde rotzooi? Stevigere minimumeisen aan de kwaliteit van voedsel kunnen juist leiden tot een gevarieerder voedselaanbod, en in zekere zin dus tot meer keuzemogelijkheid.

Gezien de rol van de omgeving bij onze gezondheid, is het niet vreemd om de verantwoordelijkheid voor gezonde keuzes niet enkel bij het individu te leggen, maar ook bij de partijen die die omgeving beïnvloeden. Dat kan ook op een positieve manier: denk aan werkgevers die voor hun werknemers een gezonde werkomgeving creëren. Niks houdt ons allen tegen om nu al een steentje bij te dragen.

Maar *if all fails*, hebben we nog een Staatscommissie die gaat kijken naar ‘De brede bevordering van een gezonde leef- en voedselomgeving’ als onderdeel van een toekomstbestendig zorgstelsel (Tweede Kamer, 2024). Met dit ESB-tweeluik kan de aanstaande commissie vliegend van start.

Literatuur

Ayar, B. (2024) We zijn nog niet af van grenzeloze, betuttelende gezondheidsbemoeienis. *De Telegraaf*, 29 oktober.

RTL Nieuws (2024) Nog nooit waren er zo veel mensen met obesitas in Nederland. RTL Nieuws, 4 maart.

Tweede Kamer (2024) Motie van het lid Krul c.s. over voorbereidingen treffen voor een staatscommissie voor een toekomstbestendig en weerbare inrichting van het Nederlandse zorgstelsel, 36600 XVI, nr. 69.

MAARTJE SCHULZ

Vakredacteur bij ESB

